

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของลูกจ้างประจำ สังกัดกรมพลธิการทหารบก” ในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 1) ศึกษาปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล และความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของลูกจ้างประจำ สังกัดกรมพลธิการทหารบก
- 2) ศึกษาระดับการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของลูกจ้างประจำ สังกัดกรมพลธิการทหารบก
- 3) เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของลูกจ้างประจำ สังกัดกรมพลธิการทหารบก จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- 4) เปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของลูกจ้างประจำ สังกัดกรมพลธิการทหารบก จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ
- 5) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของลูกจ้างประจำ สังกัดกรมพลธิการทหารบก

ผู้วิจัยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 316 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวและการหาค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาลูกจ้างประจำ สังกัดกรมพลธิการทหารบก ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 73.1 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 34.8 มีอายุ 40-48 ปี รองลงมา ร้อยละ 33.2 อายุ 30-39 ปี ร้อยละ 64.2 มีสถานภาพสมรสแล้ว ส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 38.6 มีอายุราชการ 10-19 ปี ร้อยละ 51.9 มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า ประมาณ ร้อยละ 50 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000-15,000 บาท ในขณะที่รายจ่ายโดยเฉลี่ยต่อเดือน ส่วนใหญ่ต่ำกว่า 10,000 บาท

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของลูกจ้างประจำ สังกัดกรมพลธิการทหารบก

จากคำถามการวิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล และความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของลูกจ้างประจำ สังกัด

กรมพลาธิการทหารบก ผลการวิจัยพบว่า ข้อที่ลูกจ้างประจำ สังกัดกรมพลาธิการทหารบก มีความรู้มากที่สุด คือ ทางสายกลาง หมายถึง มีความ “พอดี พอเหมาะ” ไม่ตึงเกินไปและไม่หย่อนเกินไป ไม่เร็วเกินไปและไม่ช้าเกินไป หรือไม่มากจนเกินไปและไม่น้อยจนเกินไป คิดเป็นร้อยละ 97.8 รองลงมา คิดเป็นร้อยละ 96.5 คือ เศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้ปฏิเสธและรับความเปลี่ยนแปลงจากภายนอกแต่มีความรอบคอบในการเลือกรับสิ่งที่เหมาะสมกับตนเอง ทั้งนี้ จากคะแนนเต็ม 9 คะแนน คะแนนเฉลี่ยความรู้เท่ากับ 8.4937 โดยผู้ที่ได้คะแนนมากที่สุด 9 คะแนน น้อยที่สุด 0 คะแนน

การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของลูกจ้างประจำ สังกัดกรมพลาธิการทหารบก

จากการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของลูกจ้างประจำ สังกัดกรมพลาธิการทหารบก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีการนำไปใช้ใน ด้านสังคม บุคคลและครอบครัว ตามลำดับ

ด้านบุคคลและครอบครัวในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การเลือกรับประทานอาหารที่บ้านมากกว่าการออกไปรับประทานอาหารตามร้านค้า รองลงมา การใส่ใจดูแลสุขภาพของตนเองและสมาชิกในครอบครัวเป็นสิ่งที่ปฏิบัติอยู่ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การเผยแพร่ แนะนำประโยชน์ของเศรษฐกิจพอเพียงต่อบุคคลอื่น

ด้านสังคม อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม รองลงมา การยึดหลักคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ อดทน และความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นที่ตั้ง ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

การเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของลูกจ้างประจำ สังกัดกรมพลาธิการทหารบก จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

การเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของลูกจ้างประจำ สังกัดกรมพลาธิการทหารบก จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล อันประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส อายุราชการ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนและรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ลูกจ้างประจำ สังกัดกรมพลาธิการทหารบก ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลในทุกปัจจัยที่กล่าวมาแตกต่างกันมีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างกัน

**การเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต
ของลูกจ้างประจำ สังกัดกรมพลธิการทหารบก จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล**

การเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของ
ลูกจ้างประจำ สังกัดกรมพลธิการทหารบก จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล อันประกอบด้วย เพศ
อายุ สถานภาพสมรส อายุราชการ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนและรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน
มีข้อค้นพบจากงานวิจัย ดังนี้

1. ลูกจ้างประจำ สังกัดกรมพลธิการทหารบก เพศชายกับเพศหญิงมีการประยุกต์ใช้
หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตไม่แตกต่างกัน
2. ลูกจ้างประจำ สังกัดกรมพลธิการทหารบก ที่มีอายุแตกต่างกันมีการประยุกต์ใช้
หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตแตกต่างกัน โดยพบว่า ผู้ที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป
มีการประยุกต์ใช้มากกว่าผู้ที่มีอายุ 30-39 ปี ส่วนคู่อื่นไม่แตกต่างกัน
3. ลูกจ้างประจำ สังกัดกรมพลธิการทหารบก ที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน
มีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตไม่แตกต่างกัน
4. ลูกจ้างประจำ สังกัดกรมพลธิการทหารบก ที่มีอายุราชการแตกต่างกันมีการประยุกต์ใช้
หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตแตกต่างกัน โดยพบว่า ผู้ที่มีอายุราชการ 30 ปีขึ้นไป
มีการประยุกต์ใช้มากกว่าทุกกลุ่ม
5. ลูกจ้างประจำ สังกัดกรมพลธิการทหารบก ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน
มีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตไม่แตกต่างกัน
6. ลูกจ้างประจำ สังกัดกรมพลธิการทหารบก ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน
มีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต โดยพบว่า ผู้ที่มีรายเฉลี่ยต่อเดือน
ต่ำกว่า 10,000 บาท มีการประยุกต์ใช้น้อยกว่าทุกกลุ่ม ในขณะที่ผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,000 บาท
ขึ้นไป มีการประยุกต์ใช้มากกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท และ 10,000-15,000 บาท
7. ลูกจ้างประจำ สังกัดกรมพลธิการทหารบก ที่มีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน
มีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตไม่แตกต่างกัน

**ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการประยุกต์ใช้หลักปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของลูกจ้างประจำ สังกัดกรมพลธิการทหารบก**

ความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์กับการประยุกต์ใช้
หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของลูกจ้างประจำ สังกัดกรมพลธิการทหารบก โดยภาพรวม

เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์กับการประยุกต์ใช้ทางสังคม แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับด้านบุคคลและครอบครัว

อภิปรายผล

ผู้วิจัยกำหนดประเด็นในการอภิปรายผลการวิจัยแยกตามประเด็นที่เป็นข้อค้นพบจากการวิจัยตามคำถามการวิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของลูกจ้างประจำสังกัดกรมพลาธิการทหารบก

ผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า จากคะแนนเต็ม 9 คะแนน ลูกจ้างประจำของกรมพลาธิการทหารบก มีคะแนนเฉลี่ยความรู้สูงถึง 8.4937 โดยผู้ที่ได้คะแนนมากที่สุด 9 คะแนน ซึ่งจากการศึกษาในรายละเอียด ผู้ที่ได้คะแนนเต็ม มีมากถึงร้อยละ 76 ส่วนที่ต่ำกว่าลงมากจะอยู่ที่ 7-8 คะแนน เป็นส่วนใหญ่ ส่วนผู้ได้คะแนนน้อยที่สุด 0 คะแนน คือ ตอบไม่ถูกเลย กับผู้ที่ได้ 1-2 จะมีเป็นจำนวนน้อยเพียง 1-2 คนเท่านั้น

กล่าวโดยสรุปก็คือ หากจะพูดถึงเรื่องความรู้ของกำลังพลของกรมพลาธิการทหารบก หรือกำลังพลในหน่วยงานกองทัพบกโดยทั่วไปแล้ว ความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง น่าจะเป็นสิ่งที่ทุกคนรับรู้และรับทราบและมีความเข้าใจกันเป็นอย่างดี ทั้งนี้ เพราะกองทัพบกได้สนองพระราชดำริสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยกำหนดกรอบนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกำลังพลและประสิทธิภาพหน่วยทหารกองทัพบก ระยะเวลาที่ 2 หน่วยทหารพอเพียง กองทัพบกสง่างาม ประจำปี 2551 โดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาลงสู่ภาคปฏิบัติ การจัดทำมีกิจกรรมลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ให้แก่กำลังพลในหน่วยทหารทั่วประเทศ เพื่อสร้างจิตสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบของต่อตนเอง ครอบครัวและผู้อื่น ซึ่งได้ระบุสาระสำคัญไว้ คือ นำแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาขยายผลในหน่วยทหาร และชุมชนค่ายทหารให้สามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่อง ให้มีความสมดุลและยั่งยืน ส่งเสริม และผลักดันการจัดกิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมการเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายของกำลังพลและครอบครัวให้เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม (กรมพลาธิการทหารบก กันยายน, 2551, หน้า 5)

ข้อคำถามที่ลูกจ้างประจำกรมพลาธิการทหารบกมีความรู้มากที่สุด คือ ทางสายกลาง หมายถึง มีความ “พอดี พอเหมาะ” ไม่ตึงเกินไปและไม่หย่อนเกินไป ไม่เร็วเกินไปและไม่ช้าเกินไป หรือไม่มากจนเกินไปและไม่น้อยจนเกินไป กรณีนี้ น่าจะเป็นเพราะหลักการพื้นฐานของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น มีพื้นฐานสำคัญสำคัญเช่นเดียวกันกับหลักการทางพุทธศาสนา คือ ยึดหลัก

ทางสายกลางคือไม่ตั้งไม่หย่อนจนเกินไป ดังกับที่ประเวศ วะสี (2545, หน้า 5) ได้ให้ความเห็นว่า “เศรษฐกิจพอเพียง คือ เศรษฐกิจทางสายกลางหรือเศรษฐกิจแบบมัธยมาปฏิปทาที่เชื่อมโยงทุกเรื่องเข้าด้วยกัน ทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจพอเพียงเชื่อมโยงความเป็นประชาคมจึงเป็นส่วนหนึ่งของธรรมรัฐแห่งชาติ และเป็นเรื่องใหญ่หรือระเบียบวาระแห่งชาติอย่างหนึ่ง” เช่นเดียวกันกับที่ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2546 อ้างถึงใน มูลนิธิชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2547, หน้า 15) ให้ความเห็นว่า “เศรษฐกิจพอเพียง คือ วัฒนธรรม เป็นศีลธรรมที่เน้นความไม่ละโมภ มนุษย์แต่ละคนอยู่ได้ด้วยการพึ่งพาธรรมชาติ และเป้าหมายหลักของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความมั่นคงในปัจจัย 4 ความยั่งยืนของระบบนิเวศน์และวิถีชีวิต”

ในข้อที่ลูกจ้างประจำมีความรู้รองลงมา คือ เศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้ปฏิเสธและรับความเปลี่ยนแปลงจากภายนอกแต่มีความรอบคอบในการเลือกรับสิ่งที่เหมาะสมกับตนเอง ในประเด็นนี้ เป็นสิ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงย้ำมาโดยตลอดว่า การอยู่อย่างพอเพียงไม่ได้หมายความว่า เป็นการอยู่อย่างโดดเดี่ยว ตัดขาดตนเองจากโลกภายนอก หากแต่ต้องดำรงชีวิตอยู่บนท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่ดำเนินไปอย่างรวดเร็วได้อย่างเป็นสุข ดังกับคำอธิบายในกรณีไว้ว่า “...เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ถึงการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจทุกระดับ ให้มีความสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี...” (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบราชการและสังคมแห่งชาติ, 2548, หน้า 1-2)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของลูกจ้างประจำ สังกัดกรมพลาธิการทหารบก ที่อยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูง จึงไม่น่าจะเป็นสิ่งที่น่าแปลกประหลาดใจ เพราะในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งของกองทัพบก ย่อมที่จะต้อง

คาดหวังได้ว่า บุคคลเหล่านี้จะต้องมีความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนสามารถที่จะซึมซับเอาหลักการที่
ดีงามเหล่านี้ไปสู่การปฏิบัติให้ได้ ซึ่งในรายละเอียดของการประยุกต์ใช้ เป็นประเด็นที่จะกล่าวถึง
ต่อไป

การเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ ลูกจ้างประจำ สังกัดกรมพลาธิการทหารบก จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ในการตอบคำถามการวิจัยข้อ 2 การเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียงของลูกจ้างประจำ สังกัดกรมพลาธิการทหารบก จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
อันประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส อายุราชการ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน
และรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ลูกจ้างประจำ กรมพลาธิการทหารบก ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลใน
ทุกปัจจัยที่กล่าวมาแตกต่างกันมีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างกัน

ในกรณีดังกล่าวนี้ น่าจะอธิบายได้ว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” นี้ เป็นปรัชญาที่
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย
มาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ (2540, หน้า 15) และเมื่อ
ภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นจากความยากจน และสามารถดำรงอยู่ได้
อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ (กลุ่มพัฒนากรอบ
แนวความคิดทางทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, 2546, หน้า 33) ดังนั้น
การรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ประชาชนชาวไทยจึงมีโอกาที่จะรับรู้และ
เข้าถึงข้อมูลได้ตลอดเวลา ในขณะที่ในส่วนของกองทัพบกนั้น ให้ความสำคัญกับปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียงนี้เป็นอย่างยิ่ง มีการน้อมนำมาสู่การปฏิบัติให้กับกำลังพล โดยมีกิจกรรมต่าง ๆ ใน
การเพิ่มพูนความรู้และทักษะการนำแนวคิดนี้ไปสูการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นกองกำลังพลของ
กองทัพบกจึงซึมซับและความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จนกระทั่งปัจจัยส่วนบุคคลที่
เป็นความแตกต่างในระดับปัจเจกบุคคล ไม่ส่งผลที่จะทำให้ความรู้ความเข้าใจนี้แตกต่างกัน

ในอีกแง่มุมหนึ่ง เศรษฐกิจพอเพียงเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยมีเศรษฐศาสตร์
พอเพียง คือ องค์ความรู้ที่อยู่เบื้องหลังเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความรู้ในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด
อย่างประหยัดและเกิดประโยชน์มากที่สุดสำหรับประชาชน อันก่อให้เกิดความเข้มแข็งทุกส่วน
โดยร่วมมือกัน สิ่งที่ยากจะกลับกลายเป็นสิ่งที่ย่าง ทำให้เห็นคุณค่าซึ่งกันและกันให้ความสำคัญ
กับ “คุณค่า” ซึ่งเกี่ยวกับจิตวิญญาณมากกว่ามูลค่า “มูลค่า” ซึ่งเกี่ยวกับเงิน จึงนำไปสู่ความมั่นคง
และยั่งยืน โดยสามารถจะประสานเข้ากับระบบโลกได้ที่เรียกว่า ความเป็นไทยในระบบสากล
(Localization Within Globalization) (ฉัตรชัย อุดมไพจิตรกุล และคณะ, 2544, หน้า 45)

ในประเด็นของความรู้ความเข้าใจนี้ ค่อนข้างที่จะมีความเป็นนามธรรมมากการนำไปสู่การปฏิบัติ เพราะหากจะกล่าวไปแล้ว ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดหลักเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ทางสายกลาง สมดุล/มั่นคง/ยั่งยืนเศรษฐกิจ/สังคม/สิ่งแวดล้อม/วัฒนธรรม มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอประมาณ เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรมนำสู่เป้าหมายมุ่งให้เกิดความสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งทางวัตถุ สังคมและสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี หลักการดังกล่าวนี้ ไม่มีใครปฏิเสธว่าไม่ใช่สิ่งดี รวมทั้งแนวคิดดังกล่าวนี้ มีความเป็นเหตุเป็นผลทางวิทยาศาสตร์เป็นอย่างยิ่ง การทำความเข้าใจกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เรื่องยาก เพราะทุกสิ่งทุกอย่างมีความเป็นเหตุเป็นผลอยู่ในตนเองอยู่แล้ว ข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลไม่ส่งผลให้ความรู้ความเข้าใจของกำลังพลแตกต่างกันจึงเป็นสิ่งที่สามารถอธิบายได้

การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของลูกจ้างประจำ สังกัดกรมพลธิการทหารบก

ในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของลูกจ้างประจำ สังกัดกรมพลธิการทหารบก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีการนำไปใช้ในด้านสังคม ด้านบุคคลและครอบครัว ตามลำดับ

กรณีดังกล่าวนี้ อธิบายได้ว่า แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้พัฒนาเพื่อที่จะให้พสกนิกรชาวไทยได้เข้าถึงทางสายกลางของชีวิตและเพื่อคงไว้ซึ่งทฤษฎีของการพัฒนาที่ยั่งยืน ทฤษฎีนี้เป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตซึ่งอยู่ระหว่างสังคมระดับท้องถิ่นและตลาดระดับสากล จุดเด่นของแนวปรัชญานี้คือ แนวทางที่สมดุลโดยชาติสามารถทันสมัย และก้าวสู่ความเป็นสากลได้ โดยปราศจากการต่อต้านกระแสโลกาภิวัตน์ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญในช่วงปี พ.ศ. 2540 เมื่อปีที่ประเทศไทยต้องการรักษาความมั่นคงและเสถียรภาพเพื่อที่จะยืนหยัดในการพึ่งตนเองและพัฒนานโยบายที่สำคัญเพื่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ โดยการสร้างแนวคิดเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองได้ ซึ่งคนไทยจะสามารถเลี้ยงชีพโดยอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริว่า มันไม่ได้มีความจำเป็นที่เราจะกลายเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (NIC) พระองค์ได้ทรงอธิบายว่า ความพอเพียงและการพึ่งตนเอง คือ

ทางสายกลางที่จะป้องกันการเปลี่ยนแปลงความไม่มั่นคงของประเทศได้ เศรษฐกิจพอเพียงเชื่อว่า จะสามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางสังคมของชุมชนให้ดีขึ้นโดยมีปัจจัย 2 อย่าง คือ การผลิต จะต้องมีความสัมพันธ์กันระหว่างปริมาณผลผลิตและการบริโภค ชุมชนจะต้องมีความสามารถในการจัดการทรัพยากรของตนเอง จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ที่มาของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น มุ่งที่จะแก้ไขปัญหาสำคัญของประเทศในภาพรวม แต่ทั้งทั้งนั้น ปัญหาหลักจะแก้ไขไม่ได้ หากในระดับปัจเจกบุคคลไม่ขยับเขยื้อน ทั้งนี้ในระดับบุคคลนั้น หากจะทำให้สังคมเกิดความร่มเย็น เป็นสุขได้ บุคคลนั้น ๆ จะต้องมีความจิตสำนึกสาธารณะเป็นที่ตั้ง นั่นก็คือ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มากกว่าส่วนตน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ มีความสอดคล้องกันกล่าวคือมีข้อค้นพบว่าในด้านสังคมนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือการไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นการสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม รองลงมา การยึดหลักคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ อดทน และความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นที่ตั้ง

ในการวิจัยครั้งนี้ยังพบด้วยว่า ในด้านบุคคลและครอบครัวในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การเลือกรับประทานอาหารที่บ้านมากกว่าการออกไปรับประทานอาหารตามร้านค้า รองลงมา การใส่ใจดูแลสุขภาพของตนเองและสมาชิกในครอบครัวเป็นสิ่งที่ปฏิบัติอยู่ในประเด็นดังกล่าวนี้จะพบว่า อันที่จริงแล้วการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในระดับบุคคลนั้น เป็นความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่อย่างพอประมาณตนตามฐานะ ตามอัตภาพและที่สำคัญไม่หลงใหลตามกระแสวัตถุนิยม มีอิสรภาพในการประกอบอาชีพเดินทางสายกลาง ทำกิจกรรมที่เหมาะสมกับตนเอง และสามารถพึ่งพาตนเองได้

การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้นี้ สามารถดำเนินการได้อย่างง่าย ๆ ซึ่งจากการวิจัย ก็พบว่ากำลังพลดำเนินรอยตาม คู่มือชีวิตพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ : วิธีชีวิตพอเพียง โดยที่การจะนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประพฤติปฏิบัติได้นั้น ควรทำเป็นแผนสำหรับปฏิบัติในแต่ละวันแต่ละเดือนแต่ละปี และทำไปจนกลายเป็นนิสัยประจำตัว มีวิธีการคือ 1) การเก็บออม 7 วิธี ประกอบด้วย กำหนดเป้าหมายการเก็บออม (แต่ละเดือน แต่ละปี จะมีเงินออมเท่าไร) กำหนดเป้าหมายการใช้จ่าย (แต่ละวัน แต่ละเดือน จะมีเงินเท่าไร เมื่อไรต้องใช้เงินก้อนใหญ่) ประหยัดรายจ่าย (จ่ายน้อยกว่าหรือเท่ากับเป้าหมายการใช้จ่าย เพื่อให้มีเงินเหลือมากขึ้น) จ่ายคุ่มค่า (จ่ายเท่าเดิม แต่ได้ประโยชน์มากขึ้น) ใช้เท่าที่จำเป็น (น้ำประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์มือถือ) พึงระวังค่าใช้จ่ายที่มักจะนึกไม่ถึง (ค่าธรรมเนียมรายเดือน รายปี ค่าภาษี ค่าดอกเบี้ยบัตรเครดิต ค่าปรับจ่ายหนี้ช้า) ไม่ก่อหนี้โดยไม่จำเป็นและเกินกำลัง (หนี้มีได้ แต่ต้องไม่เกินกำลังและต้องชำระคืนให้หมดโดยเร็ว) และวิธีการ 2) เพิ่มรายได้ลดรายจ่าย

หลักง่าย ๆ ในการออม ฉลาดซื้อ ฉลาดใช้ ช่วยลดรายจ่าย สบายกระเป๋า ประกอบด้วย การลงทุน ทำมาค้าขาย หาอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ โดยอาจต้องลงทั้งทุน ลงทั้งแรง และศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อเป้าหมายในการเพิ่มเงินเดือนหรือหาโอกาสก้าวหน้าขึ้นในอนาคต

หากจะกล่าวไปแล้ว การประยุกต์แนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตนั้น ไม่ใช่เรื่องแปลกปลอมสำหรับวิถีชีวิตแบบไทย ๆ ทั้งนี้จากงานวิจัยของ พระมหาสง่า พลสงคราม (2542, หน้า 1-126) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “เปรียบเทียบเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมไทย” ผลการวิจัยพบว่า “เศรษฐกิจพอเพียงได้เริ่มจาก สมมติฐานทางเศรษฐศาสตร์ แต่เป็นหลักคำสอนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติ ในฐานะเป็นปทัสถานให้เกิดดุลยภาพระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ มนุษย์กับสังคมและกายกับจิต ตามหลักปฏิบัติสัมมาอาชีวะ โดยใช้สติปัญญาควบคุมและกำหนดเป้าหมายของกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้ดำเนินไปสู่การมีคุณภาพชีวิตและจิตวิญญาณ ส่วนเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นความพอเพียงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เริ่มจากการผลิตบนพื้นฐานการพึ่งตนเอง ตามแนวทฤษฎีใหม่ ขั้นที่ 1 พึ่งตนเองระดับครอบครัวด้วยการจัดสรรพื้นที่และแหล่งน้ำให้เหมาะสมกับการผลิต ขั้นที่ 2 การรวมกลุ่มระดับชุมชนในรูปสหกรณ์ ขั้นที่ 3 ธุรกิจชุมชน ขยายโครงสร้างการผลิตและการค้า ร่วมกับภาครัฐและเอกชน และจุดร่วมที่สำคัญ คือ มิติทางสังคมและทางจริยธรรม ได้แก่ ความสัมพันธ์ในชุมชนมีการพึ่งตนเอง การรวมกลุ่มการแบ่งปันเหล่านี้บ่งบอกถึงจริยธรรม คือ ความสามัคคี ความพอเพียง และความเสียสละทำให้ปัจเจกบุคคลสามารถพัฒนาศักยภาพและยกระดับคุณธรรมตนเองได้ขณะเดียวกันก็เป็นทุนทางสังคม ที่จะให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเอง ดังนั้นในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ข้อค้นพบจากการวิจัยในครั้งนี้ จึงถือได้ว่าเป็น ภาวการณ์ที่ควรจะต้องเป็นเช่นนั้น

ข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ กุลวดี ล้อมทอง วีระภัทรานนท์ (2550, บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ศึกษากรณี บุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และมีข้อค้นพบว่า การประยุกต์ใช้กับตนเอง และการประยุกต์ใช้กับครอบครัว คือ สามารถจัดสรรรายได้ให้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายและยังมีเหลือเก็บออม มีการใช้เหตุผลเพื่อแก้ไขสถานการณ์ต่าง ๆ เน้นเรื่องความประหยัดและคุ้มค่า มีการเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง เสริมสร้างความรู้ควบคู่เทคโนโลยีที่ทันสมัย และเน้นเรื่องความซื่อสัตย์ การประยุกต์ใช้กับการทำงาน คือ สามารถทำงานได้ทันต่อเวลา มีการใช้เหตุผลเพื่อแก้ไขสถานการณ์ต่าง ๆ เน้นเรื่องความจำเป็นและคุ้มค่า มีการเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง เสริมสร้างความรู้ควบคู่เทคโนโลยีที่ทันสมัย และเน้นเรื่องความโปร่งใสตรวจสอบได้

ทั้งนี้ จะพบได้ว่า งานวิจัยเล่มนี้ ก็เป็นไปตามคู่มือชีวิตพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เช่นเดียวกัน

การเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของลูกจ้างประจำ สังกัดกรมพลาธิการทหารบก จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ในการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของลูกจ้างประจำ สังกัดกรมพลาธิการทหารบก จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล อันประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส อายุราชการ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนและรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลให้มีการประยุกต์ใช้แตกต่างกัน ได้แก่ อายุ โดยพบว่า ผู้ที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป มีการประยุกต์ใช้มากกว่าผู้ที่มีอายุ 30-39 ปี อายุราชการซึ่งพบว่า ผู้ที่มีอายุราชการ 30 ปีขึ้นไป มีการประยุกต์ใช้มากกว่าทุกกลุ่ม และรายได้โดยผู้ที่มีรายเฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท มีการประยุกต์ใช้น้อยกว่าทุกกลุ่ม ในขณะที่ผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,000 บาทขึ้นไป มีการประยุกต์ใช้มากกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท และ 10,000-15,000 บาท

ข้อค้นพบในทั้งสามประเด็นที่กล่าวมาข้างต้นนั้น อาจจะกล่าวได้ว่าเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพราะผู้ที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่คือผู้ที่มีอายุราชการค่อนข้างมาก โดยน่าจะเป็นในกลุ่ม 30 ปีขึ้นไป และในกลุ่มนี้ก็คือผู้ที่มีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ

ในหลักการของการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การปฏิบัตินั้น บุคคลนั้น ๆ นอกเหนือจากความรู้ความเข้าใจในหลักการนี้อย่างลึกซึ้งแล้ว ยังจะต้องมีความพร้อมในหลาย ๆ ประการตามมา กล่าวคือ ต้องพร้อมทั้งสภาพทางกายภาพและสภาพจิตใจ โดยในการทำงานก็ต้องขยันหมั่นเพียร อดทนทำงานให้มีรายได้อย่างน้อยก็พอเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ เมื่อตัวเองพอมีพอกินระดับหนึ่ง ก็ควรคำนึงถึงความพอประมาณในการบริโภค ส่วนที่มีเกินพอหรือไม่จำเป็น ก็ควรเอื้อเพื่อแบ่งปัน ให้กับสังคม ผู้ที่ยังขาดแคลนในด้านต่าง ๆ หรือด้อยโอกาส และยังต้องการความช่วยเหลือยังมีอยู่มาก การแบ่งปันช่วยเหลือกันจะนำไปสู่ความสามัคคี ความพอเพียงในชุมชน และในสังคมได้ การไม่เบียดเบียนตนเอง ครอบครัว ผู้อื่นในสังคม จะทำให้เราอยู่กันได้อย่างสันติสุข

จะเห็นได้ว่าในหลักการที่กล่าวมานี้ ลูกจ้างประจำ สังกัดกรมพลาธิการทหารบก ที่มีอายุมาก อายุราชการมาก จะเป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะสูง มีความมั่นคงทางจิตใจ และเป็นไปตามวัฒนธรรมของคนไทยโดยทั่วไปที่มักจะเริ่มหันมาสนใจหลักทางพุทธศาสนาเมื่อตอนอายุมาก การที่จะเข้าใจโลก และชีวิต การเห็นอกเห็นใจผู้อื่นมากขึ้นมักจะเริ่มต้นในช่วงนี้ ประกอบกับการมีฐานะทางเศรษฐกิจ

ที่มั่นคงเป็นปึกแผ่น จะทำให้การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต ก็จะทำให้ดีกว่ากลุ่มอื่น ๆ

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของลูกจ้างประจำ สังกัดกรมพลาธิการทหารบก

ความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์กับการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของลูกจ้างประจำ สังกัดกรมพลาธิการทหารบก โดยภาพรวมเมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์กับการประยุกต์ใช้ทางสังคม แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับด้านบุคคลและครอบครัว

กรณีดังกล่าวนี้ อธิบายได้ว่า การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่จะทำให้สังคมเกิดความสงบ ร่มเย็นและเกิดสันติภาพได้นั้น ต้องพยายามรักษาสมดุลทางสังคม สมดุลทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม อยู่คนเดียวไม่ได้ ต้องสร้างสมดุลให้เกิดขึ้นในสังคม การแบ่งปัน เอื้อเฟื้อช่วยเหลือกันนั้น สามารถนำไปสู่ความสันติสุขและความสามัคคีได้ระดับหนึ่ง สิ่งที่สำคัญอีกเรื่องหนึ่งคือหลักการไม่เบียดเบียนกัน ไม่เบียดเบียนชีวิตหรือทรัพย์สินของผู้อื่นเพื่อหาประโยชน์ใส่ตัวเอง เป็นต้น การให้เกียรติ เคารพสิทธิของผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเรา เป็นการดำรงตนตามหลักมีเหตุผล หลักการดังกล่าวนี้ เรียกว่า ต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจอย่างละเอียด ลึกซึ้ง และมองเห็นความมั่งคั่งที่จะเกิดขึ้นจากการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ จะผิดแผกแตกต่างไปจากในระดับบุคคลและครอบครัวที่ผลกระทบที่เกิดขึ้น ตนเองสามารถรับรู้รับทราบได้เป็นอย่างดีเพราะเกิดขึ้นกับตนเองโดยตรง

ข้อเสนอแนะ

1. จากการวิจัยในครั้งนี้ยังพบว่า ลูกจ้างประจำ สังกัดกรมพลาธิการทหารบก ยังมีการออมเงินให้กับตนเอง หรือครอบครัวไว้ใช้จ่ายในยามจำเป็นหรือใช้จ่ายยามฉุกเฉินค่อนข้างต่ำ ดังนั้นผู้บังคับบัญชาจึงควรมีโครงการต่าง ๆ ในการช่วยเหลือระบบการออมให้เกิดขึ้น เพื่อเป็นหลักประกันในชีวิตของลูกจ้างในอนาคต ถือเป็น การสร้างภูมิคุ้มกันที่แข็งแกร่งได้อีกทางหนึ่ง
2. สิ่งที่เป็นปัญหาสำหรับการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นข้อค้นพบจากการวิจัยในครั้งนี้ โดยเป็นข้อที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ การออมเงินให้กับตนเอง หรือครอบครัวไว้ใช้จ่ายในยามจำเป็นหรือใช้จ่ายยามฉุกเฉิน ดังนั้นหน่วยงานควรรู้ให้ความรู้และสอนทักษะในด้านนี้เพื่อให้มีการนำไปใช้ในการปฏิบัติจริงที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น

3. ความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสำคัญกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านสังคม ดังนั้น หน่วยควรเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ถูกต้องเพื่อทำให้ชุมชนและสังคมเกิดความร่มเย็นต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาความรู้ ความเข้าใจและการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของข้าราชการหน่วยงานอื่น ๆ ของกองทัพบกเพื่อนำมาเปรียบเทียบองค์ความรู้ที่ได้รับในบริบทที่แตกต่างกัน

2. ควรมีการวิจัยในเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อหารูปแบบการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ดีเพื่อนำไปสู่การนำไปใช้ได้จริงและเกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติเอง